

Силабус курсу:

**АКМЕОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО
ТА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ
ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ**

**СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	магістр
<i>Спеціальність:</i>	011 «Освітні, педагогічні науки»
<i>Рік підготовки:</i>	1
<i>Семестр викладання:</i>	весняний
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	4
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	екзамен

Автор курсу та лектор:

к. пед. н., доц. Сафонова Ірина Олексіївна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри педагогіки

посада

safo18@snu.edu.ua

тел.: +38 (050)

0538171

330а, за розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою вивчення курсу є ознайомлення магістрантів з акмеологічним підходом в сучасній системі вищої освіти як засобом забезпечення посилення мотивації, стимулювання творчого потенціалу, виявлення і плідного використання особистісних ресурсів для досягнення успіху в професійній діяльності педагога; розвиток уявлення здобувачів вищої освіти щодо професіоналізму педагога на підґрунті сучасних знань нової науки – педагогічної акмеології.

Завдання вивчення дисципліни: сприяти виявленню особистісних ресурсів здобувачів вищої освіти і формуванню навичок побудови ефективних стратегій професійного зростання; сприяти оволодінню сучасними технологіями і прийомами фасилітаційного впливу щодо мотивації студентів; сприяти позитивному розвитку особистості як компетентного фахівця та високодуховної людини.

Результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати :

сутність педагогічної акмеології як науки; її основні категорії; внутрішні і зовнішні фактори досягнення професійних вершин викладачем вищої школи; взаємозв'язки розвитку педагогічної акмеології і сучасної системи людинознавства; перспективні тенденції розвитку світової і вітчизняної системи вищої освіти.

вміти :

скласти програму розвитку особистісних якостей і професійної компетентності, уміти знаходити шляхи і засоби самореалізації в професійній діяльності, використовувати педагогічні технології для формування і розвитку навичок самопізнання, рефлексивного мислення, самопрезентації, саморегулювання.

мати навички:

роботи з джерелами і науковою літературою з педагогічної акмеології; аналізу різноманітних систем і моделей вищої освіти, визначення рівня їх ефективності і можливостей використання в національній системі вищої освіти сучасної України; акмеологічного аналізу сучасних педагогічних технологій, особливостей їх використання в системі навчання; використання педагогічних технологій на основі активізації і інтенсифікації діяльності здобувачів вищої освіти.

Передумови до початку вивчення:

Передумовами вивчення курсу «Акмеологічні основи професійного та особистісного розвитку викладача вищої школи» мають бути дисципліни «Педагогіка вищої школи», «Педагогічна психологія вищої школи».

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

- ЗК1. Здатність до абстрактного, критичного та позитивного мислення;
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК3. Знання і розуміння предметної та професійної області;
- ЗК5. Здатність адаптуватися і діяти в новій ситуації;
- ЗК6. Здатність виявляти, класифікувати і позитивно вирішувати проблеми;
- ЗК7. Здатність генерувати нові прогресивні ідеї (креативність);
- ЗК9. Здатність до професійного спілкування іноземними мовами;
- ЗК10. Здатність до навчання з високим ступенем автономії протягом життя;
- ЗК11. Здатність здійснювати професійні функції в процесі інклюзивного навчання
- ФК1. Здатність орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку світової і вітчизняної освіти та передбачати їх потенційні наслідки;
- ФК2. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки в освітньо-педагогічній діяльності;
- ФК6. Здатність виявляти шляхи і механізми розвитку педагогічної майстерності та формування іміджу викладача вищої школи;
- ФК7. Здатність застосовувати інноваційні педагогічні технології (у тому числі дистанційні) для вирішення завдань освітнього процесу;
- ФК9. Здатність виявляти шляхи духовного розвитку особистості;
- ФК10. Здатність до самоосвіти, професійного та особистісного розвитку протягом життя;
- ФК12. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах;
- ФК13. Здатність застосовувати діагностику для визначення академічних досягнень здобувачів вищої освіти;
- ФК 15. Здатність організувати освітній процес у вищій школі в контексті ідей гуманізації, демократизації, гуманітаризації, плюралізму і варіативності навчально-виховних практик на засадах аксіологічного, антропологічного, культурологічного, синергетичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, феноменологічного, герменевтичного, акмеологічного підходів;

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

- ПРН1. **Знання (ЗН)** Визначати основні характерні риси нової соціокультурної реальності, розуміти соціально-історичну обумовленість цілей розвитку освіти в Україні та за кордоном;
- ПРН2. **Знання (ЗН)** Знати специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи;
- ПРН3. **Уміння (УМ)** Використовувати спеціалізовані концептуальні знання на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення, для розв'язання дослідницьких задач в освітньо-педагогічній галузі;
- ПРН7. **Уміння (УМ)** Розвивати та удосконалювати педагогічну техніку, педагогічні здібності та професійні й особистісні якості; формувати свій позитивний професійний імідж;
- ПРН9. **Уміння (УМ)** Формувати професійно-педагогічну культуру, володіти системою знань про педагогічну етику як морального підґрунтя професіоналізму викладача вищої школи;
- ПРН10. **Уміння (УМ)** Організувати систему роботи щодо формування духовно-культурних цінностей у здобувачів вищої освіти;
- ПРН11. **Автономія і відповідальність (АіВ)** Визначати індивідуальну освітню траєкторію особистісного зростання та професійного становлення майбутнього фахівця;
- ПРН12. **Уміння (УМ)** Організувати освітній процес у вищій школі на засадах аксіологічного, антропологічного, культурологічного, синергетичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, феноменологічного, герменевтичного, акмеологічного

підходів у контексті ідей гуманізації, демократизації, гуманітаризації, плюралізму і варіативності виховних практик;

ПРН13. **Уміння (УМ)** Використовувати потенціал креативності в генеруванні педагогічних ідей та досягненні наукових цілей;

ПРН15. **Уміння (УМ)** Інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах;

ПРН16. **Уміння (УМ)** Розробляти і застосовувати засоби діагностики академічних досягнень здобувачів вищої освіти;

ПРН18. **Комунікація (КОМ)** Володіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (у тому числі дистанційними), методами пошуку, оброблення, аналізу, використання, створення, зберігання і захисту інформації;

ПРН19. **Комунікація (КОМ)** Демонструвати належний рівень володіння державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації;

ПРН20. **Автономія і відповідальність (АіВ)** Навчатись з високим рівнем автономності та самостійності протягом життя;

ПРН21. **Знання (ЗН)** Знати психолого-педагогічні закономірності та особливості вікового й індивідуального розвитку здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища; відбирати найбільш оптимальні форми, методи та засоби організації навчання та виховання студентів з особливими освітніми потребам.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Актуальність акмеологічного підходу щодо змісту вищої освіти	2/0/2	Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої освіти. Освіта в цифрову епоху. Філософські засади акмеології. Онтологічні детермінанти життєвого світу людини: концепція «Людина в світі і світ в людині». Феноменологічна педагогіка як смисловий аспект методології сучасної освіти. Філософія екзистенціалізму про шлях справжнього автентичного життя людини. Синергетика про вершини розвитку людини як складно-організованої, нестабільної системи. Гуманітарність як домінуючий принцип педагогічної освіти.	Участь в обговоренні, презентації, а також інші види творчих, індивідуальних та групових завдань
2.	Сутність акмеології у контексті парадигмальних змін	2/0/2	Предмет акмеології та її місце в системі наук. Завдання акмеології. Основні категорії акмеології. Зв'язки акмеології з іншими науками. Сутність феномена «акме». Етапи розвитку акмеології.	Участь в обговоренні, презентації, а також інші види творчих, індивідуальних та групових завдань
3.	Акмеологічне розуміння людини як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності	2/0/2	Акмеологічне розуміння людини як індивіда. Індивід і індивідуальність. Типологія індивідуальностей. Темперамент. Співвідношення акмеологічного, педагогічного і психологічного підходів до особистості. Позитивна Я-концепція особистості. Концепція особистісної зрілості А.О. Реана в акмеології особистості. Людина як суб'єкт діяльності. Акмеологічна модель особистості: співвідношення ідеалу (вершини) розвитку особистості, її реального стану і шляхів вдосконалення.	Участь в обговоренні, презентації, а також інші види творчих, індивідуальних та групових завдань
4.	Методологічне підґрунтя акмеології	2/0/2	Методологічні підходи в акмеології (комплексний, суб'єктний, акме-системно-синергетичний, аксіологічний, особистісно-орієнтований, партисипативно-інтерактивний, культурологічний, феноменологічний, герменевтичний, компетентнісний, діалоговий, природовідповідно-	Участь в обговоренні, презентації, а також інші види творчих, індивідуальних та групових

№	Тема	Години (Л/ЛБ/П З)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			диференційований, рефлексивний тощо). Загальнометодологічні принципи в акмеології (детермінізму, розвитку, гуманізму тощо). Конкретні методологічні принципи в акмеології (суб'єкта діяльності, життєдіяльності, потенційного і актуального, зворотного зв'язку тощо).	завдань
5.	Педагогічна акмеологія	2/0/4	Сутність педагогічної акмеології. Історичний ракурс проблеми. Ноологічні передумови педагогічної акмеології. Професіоналізм педагога як базове поняття педагогічної акмеології. Критерії та рівні професіоналізму педагога. Інваріантність і варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін. Моделі особистісного та професійного розвитку викладачів вищої школи. Фасилітація як допоміжний механізм особистісного і професійного розвитку. Акмеограма педагога.	Участь в обговоренні, презентації, а також інші види творчих, індивідуальних та групових завдань
6.	Творчість як акмеологічний механізм оптимізації особистісно-професійного розвитку	2/0/2	Творчість - важливий інструментарій позитивного професійного та особистісного розвитку викладача вищої школи. Актуальність розвитку м'яких навичок «soft skills». Розвиток творчого, позитивного мислення у процесі навчання і виховання. Етапи творчого процесу. «Життя в потоці» (Міхай Чіксентміхай). Духовні засади активізації творчого потенціалу особистості в акме-період її життя.	Участь в обговоренні, презентації а також інші види творчих, індивідуальних та групових завдань
7.	Концептуальні основи самовизначення і самореалізації особистості у період «акме»	2/0/2	Позитивний професійний розвиток і саморозвиток. Концепція здорової повноцінної особистості у світлі екзистенціальної теорії Ролло Мея. Психологія самовизначення особистості Т.М. Буякас, М.К. Мамардашвілі. Позитивні ціннісно-сміслові детермінанти особистісного та професійного розвитку.	Участь в обговоренні, презентації, а також інші види творчих, індивідуальних та групових завдань

Рекомендована література

1. Акмеология: Учебник. Под общ. ред. А.А. Деркача. М.: Изд-во РАГС, 2006. 650 с.
2. Акмеологический словарь. Под общ. ред. А.А. Деркача. М.: Изд-во РАГС, 2004.
3. Акмеология: Учеб. пос. А. Деркач, В. Зазыкин. СПб.: Питер, 2003. 256 с.
4. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения. М. 1998. 168 с.
5. Деркач А.А., Кузьмина Н.В. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма. М.: РАУ, 1993.
6. Буякас Т. М., Михеев В. А. Феноменологическая герменевтика профессионального становления. *Вестник Московского университета. Серия 14. Психология.* 2016. № 3.
7. Буякас Т. М. Становление стойкого интереса к профессиональной деятельности. *Вестник Московского университета. Серия 14. Психология.* 2010. № 2.
8. Вакуленко В.М. Педагогічна акмеологія: досягнення і проблеми. *Філософія освіти.* 2006. № 3(5). С.124-133.
9. Вітвицька С.С. Акмеологічний підхід до педагогічної підготовки магістрів освіти // *Інтелектуальна та творча обдарованість: спільне та відмінне: матеріали круглого столу 23 січня 2012 р. м. Київ.* - К.: ТОВ «Інформаційні системи», 2012.-С. 114-119.
10. Вступ. Акмеологічна концепція професійного розвитку педагога / Професійна педагогічна освіта: акмесинергетичний підхід: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 5-10; 11-57.
11. Данилова Г.С. Творчість як феномен акмеологічного самовдосконалення професіоналізму викладача ВНЗ. *Проблеми освіти: наук. зб. / Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.* К., 2010. Вип. 63. Ч. 1. С. 82-90.
12. Дубасенюк О.А. Фундаментальна акмеологія: засади вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. *Акмеологія в Україні: наук. вид.-2010.-№ 1.-С. 18-25.*
13. Дубасенюк О. А. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки майбутніх педагогів / *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти* : монографія/ керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с.
14. Вознюк О. В. Теоретичний базис акмеології / *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти* : монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с.
15. Гончаренко СУ. Український педагогічний словник. Видання друге, доп. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
16. Данилова Г.С. Вершини професіоналізму педагога як акмеологічний синтез тріади його компонентів. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології.* Рівне, 2007. Т. 3. С. 57-62.
17. Кузьмина Н.В. Основы общей и прикладной акмеологии: Учеб. пос. М., 1995.
18. В.М. Кравченко «Моделювання професійної підготовки викладача вищої школи в умовах модернізації вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій загальноосвітній школі. 2013. Вип. 51 (104). С. 194-207.
19. Лосева Н.М. Самовдосконалення викладача : навч.-метод. посіб. Донецьк : ДонНУ, 2004. 300 с.
20. Маркова А.К. Психология профессионализма. М.: Знание, 1996. Никитина Н.Н., Железнякова О.М., Петухов М.А. Основы профессионально-педагогической деятельности: Учеб. пос. для студ. учреждений сред. проф. образования. М.: Мастерство, 2002. 288 с.
21. Онищенко В. Д. Фундаментальні педагогічні теорії : монографія. Львів : Норма, 2014. 356 с.

22. Педагогическая акмеология: коллективная монография / под. ред. О. Б. Акимовой; ФГАОУ ВПО «Рос. гос. проф.-пед. ун-т». Екатеринбург, 2012. 251 с.
23. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи : монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 432 с.
24. Пак Стелла. Профессиональная деятельность и творческое саморазвитие педагога // *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2016. № 10-4. С. 643-646.
25. Пальчевський С.С. Акмеологія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2008. 398 с.
26. Педагогическая акмеология: коллективная монография / под. ред. О. Б. Акимовой; ФГАОУ ВПО «Рос. гос. проф.-пед. ун-т». Екатеринбург, 2012. 251 с.
27. Педагогічна освіта і професійна підготовка в сучасному соціокультурному середовищі: монографія / Товканець Г.В. та колектив авторів / За заг.ред. Товканець Г.В. Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2018. 302 с.
28. Петриченко Л.О. Шляхи професійного самовдосконалення викладачів вищого навчального закладу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 28 (81). С.546-551.
29. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід: Монографія. За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 389 с.
30. Реан А. А. Профессионально-педагогическая деятельность. *Психология и педагогика: Учеб. для вузов* / А.А. Реан, Н.В. Бордовская. СПб.: Питер, 2000. С. 141-162.
31. Сегеда Н. А. Концептуально-методичні основи креативно-акмеологічного забезпечення професійного розвитку викладача вищої школи в системі безперервної педагогічної освіти. *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти* : монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с.
32. Сидорчук Н.Г. Шляхи оптимізації педагогічної освіти та перспективи її розвитку. Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во Рута, 2016. С. 286-299.
33. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. К.: Міленіум, 2006. 344 с.
34. Сотська Г. І., Лісовий В. А. Обґрунтування сутності професійного розвитку викладача вищої школи: теоретичний аспект. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»* №1(21)2018.С.22-26.
35. Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки : препринт (аналітичні матеріали) ; у 2-х частинах / Авторський колектив: О. Бульвінська, Н. Дівінська, Н. Дяченко, О. Жабенко, І. Линьова, Ю. Скиба, Г. Чорнойван, О. Ярошенко ; за ред. О. Ярошенко. К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. Ч. 1. 131 с.
36. Федоришин В.І. Акмеологічний розвиток майбутнього вчителя музики в творчому навчальному колективі: теорія та практика: монографія. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. - 410 с.
37. Хоружа Л. Л. Інваріантність та варіативність професійної діяльності викладача вищої школи в епоху змін. *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти* : монографія/ керівн. авт. кол. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с.
38. Ушаков А.А. Акмеологические основы высшего образования: учеб.-ме-тод. Пособие. Краснодар: Кубанский гос. ун-т, 2019. 148 с.

39. Шендерук О. Б. Теоретичний аналіз професіоналізму як психолого-акмеологічного і педагогічного поняття. Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра № 1 (3), 2018. С.209.

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Акмеологічні основи професійного та особистісного розвитку викладача» (для магістрантів денної форми навчання спеціальності «Освітні, педагогічні науки») / Уклад.: І.О.Сафонова. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020р. 44с.
2. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Акмеологічні основи професійного та особистісного розвитку викладача» (для магістрантів заочної форми навчання спеціальності «Освітні, педагогічні науки») / Уклад.: І.О.Сафонова. Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020р. 33с.

Оцінювання курсу

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
денної форми навчання

Виконання семінарських (практичних) завдань	40
Самостійна робота	40
Іспит	20
Усього	100 балів

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
заочної форми навчання

Виконання семінарських (практичних) завдань	40
Самостійна робота	40
Іспит	20
Усього	100 балів

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:	Здобувач вищої освіти може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. Дотримання академічної доброчесності за курсом «Акмеологічні основи професійного та особистісного розвитку викладача вищої школи» ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. Запозичення при виконанні завдань мають бути оформлені відповідними посиланнями. Перевірка текстів на унікальність здійснюється однаково для всіх здобувачів засобами: за допомогою програмного забезпечення Unichack і засобів системи MOODLE; за Internet-джерелами – за допомогою програми Antiplagiarism.net.
Завдання і заняття:	Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Здобувачі вищої освіти денної форми навчання аудиторні заняття мають відвідувати регулярно. Пропущені заняття (з різних причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність, тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.
Поведінка в аудиторії:	Курс передбачає індивідуальну та групову роботу. На аудиторні заняття здобувачі вищої освіти мають з'являтися вчасно відповідно до діючого розкладу занять, яке міститься на сайті університету. Під час занять усі його учасники мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

